

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1589. usque ad annum 1595 - Una Cum Criticis R.P.
Honorati A S. Maria Carmel. Discalc. Observationibus In Historiam
Ecclesiasticam Abbatis Fleurii

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1772

VD18 90118669

§. 62. Socini opera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67252](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67252)

cujus successus prosperitate sibi Profe-
lytorum numerum auxit, atque inter
eos Petrum Stoinski, Andréé, Stanis-
laum, & Christophorum Lubienieski
sibi conciliabat, ex quibus prior sua
eloquentia, ac profunda eruditione So-
cini errores valide suffulciebat, ceteri
vero tres tantopere ejusdem merita de-
prædicabant, ut ex affectu erga ipsius
doctrinam relictis Aulæ officiis ipsi Mi-
nistrorum munus suscipere non de-
dignarentur.

§. LXII.

Socini opera.

Toto hoc tempore Socinus varia edi-
dit opuscula, ac ipse in quadam
epistola die tertia Februarii anno Christi
millesimo quingentesimo nonagesimo
quinto ad Christophorum Morsteinium
data fatetur, quod sequentes libros ty-
pis impressos conscripserit. I. Respon-
sum ad Paleologum pro Racovianis.
II. Disputationem circa quemdam tex-
tum septimi Capitis epistolæ ad Ro-
manos. III. Adnotationes in Theses
Possnaniensis Collegii. IV. Dissertatio-
nem contra Volanum. V. Examen ar-
gumenti pro Unitate, & Trinitate Dei
unacum brevissimo responso ad quas-
dam assertiones. V. Synopsin nostræ
justificationis per Christum. VII. Tra-

N n 4 ctatum

Sæcul. XVI.
A.C. 1595.

Sæcul. XVI ctatum de fide, & operibus, quantum
A.C. 1595 ad nostram justificationem conferunt.
 IX. Opusculum de auctoritate sacræ Scri-
 pturæ. X. Primam responsionem ad
 binas Francisci Davididis theses, an in-
 vocandus sit Christus Dominus. XI.
 Explicationem initii Evangelii sancti
 Joannis. XII. Antiwieckum Polonum.
 XIII. Disquisitionem de Christo Salva-
 tore. XIV. Antiwieckum latinum,
 quod opus tum adhuc sub prælo su-
 dabat. Sandius in sua Antitrinita-
 riorum Bibliotheca hisce elucubrati-
 onibus sequentem assignat ordinem, præ-
 primis enim recenset explicationem in
 prima verba capitis sancti Joannis una-
 cum præfatione, quæ Lælio Socino
 Fausti Patruo perperam adscribitur; hic
 enim eam jam anno millesimo quingen-
 tesimo quinquagesimo secundo compo-
 suit, eoquod in libro, quem contra Eu-
 torpium anno Christi millesimo quin-
 gentesimo octogesimo quarto ediderat,
 de hac explicatione mentionem fecisset,
 asserens, illam jam ante viginti duos
 annos fuisse scriptam, typisque vulga-
 tam: exstant quoque duæ hujus libri
 versiones, quarum una Polonice a Gre-
 gorio Pauli, altera Belgice concin-
 nata est.

Demum anno restauratæ Salutis
 millesimo quingentesimo quinquagesi-
 mo

mo Socinus italico idiomate scripsit Sæcul. XVI.
A.C. 1595.
tractatum de Authoritate sacræ Scri-
pturæ, nomen tamen suum non appo-
suit, illum vero postea latine reddidit,
qui etiam liber anno Servatoris nostri
millesimo quingentesimo octogesimo
octavo sub ementito nomine reverendi
Patris Dominici Lopez Societatis Jesu
Hispani typis impressus prodiit, brevi
tamen illum nequaquam Catholici Scri-
ptoris partum esse deprehendebatur,
quinimo ipsemet Socinus in sua ad Mor-
steinium epistola superius memorata hoc
opus sibi adscribit. Demum Anno In-
carnationis Dominicæ millesimo quin-
gentesimo nonagesimo secundo Nico-
laus Bernaldus Delphinensis Nobilis
hunc librum Gallice reddidit, addito
hoc titulo: *Liber de auctoritate sacræ
Scripturæ, Authore L. unacum Theolo-
gorum Basileensium annotationibus in que-
dam ejusdem libri loca.* Pariter Theodo-
rus Raphael Camphusius unacum notis
belgico idiomate hoc opus donabat an-
no Domini millesimo sexcentesimo vi-
gesimo tertio: insuper prodiit altera il-
lius editio unacum apologetica Cornelii
Vorstii præfatione: præfigitur quoque
epistola nuncupatoria Jacobi Sieninii
ad Sigismundum III. Poloniæ Regem
die vigesima Novembris Anno a Nativitate
Domini millesimo sexcentesimo sexto

Nn 5

Raco-

Sæcul. XVI. Racoviæ data: præterea libro de au-
A.C. 1595. thoritate sacræ Scripturæ anno Christi
 millesimo sexcentesimo undecimo Cra-
 coviæ typis edito adjuncta est Religio-
 nis Christianæ summa a Socino Italice
 scripta unacum quodam libello, cui
 titulus: *Scriptum breve*, quod Socini
 opiniones circa nostræ salutis a Christo
 Domino perfectæ conditiones continet,
 atque anno Domini millesimo quingen-
 tesimo septuagesimo quarto primam lu-
 cem aspexit.

Jam antea mentionem fecimus de
 disputatione circa Jesum Christum Sal-
 vatorem nostrum: allegato autem hoc
 scripto Sandius subjungit aliam differ-
 tationem de statu primi hominis, seu
 de ejus immortalitate ante ipsius la-
 psus contra Franciscum Puccium Flo-
 rentinum, ubi ad initium ponitur re-
 sponso ad decem Puccii argumenta
 Basileæ Anno Salutis nostræ millesimo
 quingentesimo septuagesimo septimo
 scripta: postmodum legitur ampla con-
 futatio defensionis eorundem argumen-
 torum edita Tiguri die vigesima septi-
 ma Januarii anno post Christum natum
 millesimo quingentesimo septuagesimo
 octavo edita unacum nuncupatoria
 Hieronymi Moscorovii epistola ad Prin-
 cipem Mauritium Hassiæ Landgra-
 vium: insuper Socinus præfato anno
 publici

publici juris fecerat posthumos Seba-
 stiani Castalionis dialogos de Prædesti-
 natione, electione, libero arbitrio, &
 fide; eisque præfixit eminentum nomen
 Felicis Turpionis Urbevetaui unacum
 ejus præfatione: porro hi Dialogi bel-
 gice redditi anno Christi millesimo quin-
 gentesimo octogesimo primo, ac demum
 millesimo sexcentesimo decimo tertio
 prodierunt: præterea responsio ad Fran-
 cisci Davididis theses anno a partu Vir-
 ginis millesimo quingentesimo septua-
 gesimo octavo, & nono concinnata præ-
 lum anno Salutis nostræ millesimo quin-
 gentesimo octogesimo reliquit, cui ad-
 jiciebatur Davididis defensio, quamvis
 genuinus illius auctor esset Jacobus
 Paleologus, ejusque Socii: insuper ad-
 debatur Francisci Davididis elucubra-
 tio, qua hæc responsio refellitur, sub
 titulo: *Confutatio Responsionis Faustinae*.
 Hoc opus quamvis mutilum anno re-
 stauratæ Salutis millesimo quingentesi-
 mo septuagesimo nono in Hungaria ty-
 pis vulgabatur.

Exstat ad hæc alia ejusdem libri
 editio latina, unacum responso ad Gre-
 gorii Blandrati argumenta, & Fran-
 cisci Davididis confutationem, qua Fau-
 stinianum responsum refellebatur. Hæc
 editio istum præferebat titulum: *Dispu-
 tatio de invocando Christo scripto habita a
 Fausto*

Sæcul. XVI.
 A C 1595.

Sæcul. XVI. *Fausto Socino cum Francisco Davidide*
A.C. 1595 Anno 1578. & 1579. paulo ante ejusdem
Francisci obitum. Porro hæc responso
 anno Christi millesimo quingentesimo
 septuagesimo nono elucubrata, ac plu-
 rimum aucta per Alexium Redecium
 anno Incarnationis Dominicæ millesimo
 quingentesimo nonagesimo quinto in
 minori forma excusa fuit: disputationi
 autem nonnisi anno millesimo quingen-
 tesimo septuagesimo nono Clusemburgi
 Mense Majo finis imponebatur. Cete-
 rum illius editioni ad initium præfigi-
 tur Fausti Socini epistola ad omnes verbi
 Divini Ministros, qui in Transylvania
 credunt, & profitentur, quod Deus
 unicus sit solum Pater Domini nostri
 Jesu Christi. in eadem hac epistola So-
 cinus responsi sui cunctationem excu-
 sans calumnias refellit in eum sparlas
 in quodam libello, qui sub nomine Fra-
 trum Transylvanorum longo post tem-
 pore divulgatus fuit. Scripta fuit hæc
 epistola Cracoviæ die decima quarta
 Julii anno Redemptionis nostræ mille-
 simo quingentesimo nonagesimo quinto,
 pro typis expensas suppeditante Palatino
 Joanne Kifeka primo Samogitiæ Præ-
 sidente.

Cetera Socini opera usque ad cur-
 rentem annum sunt sequentia. I. Di-
 sputatio circa Baptismum flaminis Cra-
 coviæ

Sæcul. XVI.
A.C.1595.

coviæ die decima quinta Aprilis anno
millesimo quingentesimo octogesimo
scripta, cui adjungitur responsio ad
prios, & postremas adnotationes ab
Andrea Dudithio factas unacum respon-
sione ad notas, quas Martinus Czecho-
vicius addiderat ad appendicem de Ba-
ptismo parvulorum, insuper ibi continen-
tur duæ epistolæ circa quæstionem de
Baptismo ad anonymos directæ, ea-
que opera in belgicum idioma fuere
translata. II. Socinus vulgavit respon-
sionem ad monitum Andreæ Volani circa
naturam, & essentiam Christi Domini
Filii Dei, necnon circa expiationem
peccatorum per eundem Christum Do-
minum factam: porro Socinus huic
operi primam manum admovit anno
Christi millesimo quingentesimo septua-
gesimo nono, paulo antequam in Po-
loniam venerat, illud vero magis lima-
tum emendabat, typisque edebat una-
cum epistola nuncupatoria ad Kiszka
Palatinum die decima quarta Junii
scripta anno Domini millesimo quingen-
tesimo octogesimo octavo. Huic operi e-
tiam ad omnia ea, quæ Volanus primo
libro opposuerat, responsio adjungitur,
atque scripta est hæc responsio absque
Auctoris nomine anno millesimo quin-
gentesimo octogesimo tertio, ac quinto
post anno typis edita, necnon Georgio
Blan-

Sæcul. XVI. Blandrato inscripta, ad quem Socinus
A. C. 1595. quoque epistolam desuper exarraverat.
 Cuncta hæc opuscula belgice reddita
 anno millesimo sexcentesimo sexagesimo
 quarto publici juris facta sunt. III.
 Socinus supra septimum epistolæ ad
 Romanos caput explicationem edidit
 sub nomine Prosperi Dyfidæi, eamque
 ad Joannem Niemoiovii circa annum
 millesimum quingentesimum octogesi-
 mum adornavit, cui adjuncta visitur
 ejusdem Niemoiovii epistola hanc in
 rem ad Faustum Socinum scripta præ-
 ter istius responsionem ad eundem die
 vigesima quarta Martii anno Salutis
 nostræ millesimo quingentesimo octo-
 gesimo primo datam: quæ omnia an-
 no millesimo quingentesimo octogesimo
 tertio Cracoviensibus literis excusâ pro-
 dierunt. In hac explicatione movetur
 quæstio, an Apostolus in hoc loco ex
 propria persona de seipso jam per Christi
 Spiritum regenerato loquatur: porro
 hic liber ad belgicum idioma translatus
 anno Christi millesimo sexcentesimo
 sexagesimo quarto typis vulgatus est.
 IV. Socinus præter apologiam pro Ra-
 coviensibus contra Paleologi librum an-
 no millesimo quingentesimo octogesimo
 primo excusam, necnon præter adno-
 tationes in theses Posnanienses *de tri-
 no, & uno Deo* contra novos Pauli Sa-
 mosa

mosateni Discipulos editas anno mil-
 lesimo quingentesimo octogesimo tertio,
 etiam quædam composuit opuscula
 de variis argumentis, uti sunt I. ex-
 positiones, quibus Persona Spiritus
 sancti comprobatur. II. Adnotationes
 in Joannis Niemojovii scriptum contra
 aliquam partem disputationis de Christo
 Salvatore. III. Notæ in aliquod scri-
 ptum Polonicum de Regno Christi in
 terris. IV. Adnotationes in libellum
 Eberardi Spangenbergii de duabus be-
 stiis Apocalypticis. V. Objectiones,
 seu articuli Joannis Cutteni, Ministri
 Evangelici. VI. Brevis sermo de caus-
 sa, ob quam Christi Evangelio fides
 adhibeatur, vel denegetur. VII. Re-
 sponso illius, qui credit, sicut & illius
 pœna, qui non credit. Hoc opus Ita-
 lice scriptum latinitate donatum a
 Smalcio sub annum Domini millesimum
 sexcentimum duodecimum typis edi-
 tum est, insuper extat etiam alia illius
 versio belgica. VIII. Tractatus contra
 Millenarios, de Regno mille annorum
 Christi Domini in terris. IX. Dispu-
 tatio brevissima de carne Christi contra
 Mennonitas. X. Responso ad Cutteni
 objectiones. XI. Duæ epistolæ Nie-
 mojovii de Sacrificio, & invocatione
 Christi Domini, unacum Socini respon-
 sione anno millesimo quingentesimo octo-
 gesimo

Sæcul. XVI.
 A. C. 1595.

Sæcul. XVI.
A. C. 1595.

gesimo septimo data. XIII. Defensio adnotationum in Theses Theologicas Collegii Posnaniensis: *de trino, & uno Deo* contra Gabrielem Eutropium Sadedicum Posnaniensem Canonicum. Hoc opus dum nondum erat absolutum, elucubratur, & circa annum millesimum quingentesimum octogesium quartum, Racoviensibus literis unacum Moscorovii præfatione anno Domini millesimo sexcentesimo decimo octavo imprimebatur.

Elucubratis hisce operibus Socinus ea, quæ sequuntur, scripsit opera. I. Edidit disputationem inter Faustum Socinum, & Christianum Franken de honoribus Christo Domino debitis, in quibus discutebatur, an Christus, etsi modo perfectissimo Deus non esset, nihilominus adoratione religiosa honorandus sit, necne? Agitabatur hæc quæstio die decima quarta Martii anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo quarto in Christophori Morsteinii ædibus, anno autem millesimo sexcentesimo decimo octavo fuit impressa: ceterum Sandius observat, quod Christianus res ibidem enuntiarit, non prout re ipsa erant, sed prout ipsi videbatur, qua ratione esse deberent; quippe Caminecius coram Georgio Schomanno, Simone Ronnenbergio, pluribusque aliis

fate-

fatebatur, quod hanc disputationem describens minus attenderit ad ea, quæ Socinus affirmabat, quam ad illa, quæ ejus principiis consona essent. Ceterum ibidem adjiciuntur plures adnotationes, & responsa ad ea, quæ Christianus objecit præter quasdam correctiones eorum, quæ hic Socinum dixisse fingit. II. Quædam fragmenta exstant amplioris responsionis, quam Socinus contra Davididem circa articulum, an Christus non sit invocandus adornabat, verum illius nonnisi sex supersunt capita. III. Aliud habetur fragmentum adnotationum in cujusdam auctoris scriptum circa differentiam veteris, & novi Testamenti. IV. Prostant quæstiones aliquæ Davididis cum responsione Socini. V. Antitheses elucubravit in disputatione duorum Unitariorum. VI. Nonnullas adnotationes vulgavit in disputationem de invocatione Christi. VII. Scripsit de libro Apocalypsis, & argumentis, quæ exinde illi petunt, qui hanc invocationem negant. VIII. Tractatum composuit contra Semi - Judaizantes præter tres epistolas Martini Seidelii de Mellia unicum Socini responso.

Idem quoque Socinus insuper edit relationem disputationis, quam circa existentiam Filii unici Dei quidam

Hist. Eccles. Tom. LI. Oo Eras-

Sæcul. XVI.
A.C. 1595.

Secul. XVI Erasmus, & Socinus, inter se habue-
A.C. 1595. runt, ubi ille propugnabat, quod Chri-
 stus Dominus fuerit verus unicus Dei
 Filius, priusquam a Beata Virgine na-
 tus erat, quod alter negabat. Hinc
 disputationi finis imponebatur die tri-
 gesima Novembris anno Christi mille-
 simo quingentesimo octogesimo quarto,
 undecimo autem post anno Racoviae
 imprimebatur, cui editioni ad initium
 præfixa legitur Fausti Socini prælatio
 ad Hieronymum Moscorovium: ad-
 juncta quoque fuit quæstio de argumen-
 to, quod Erasmus Joannes Faulto So-
 cino proposuit, præter hujus respon-
 sum, & Synopsin nostræ justificationis
 per Christum Dominum, quod opus
 primo sub nomine Gratiani Turpionis
 editum anno Christi millesimo quingen-
 tesimo nonagesimo primo typis excu-
 sum fuit, ubi plures exiguæ molis tra-
 ctatus de hoc argumento adjecti repe-
 riuntur, atque inter ceteros confutatio
 libri a Jacobo Wicco Jesuita in Polonia
 elucubrati circa divinitatem Filii Dei,
 & Spiritus sancti, ubi etiam refellun-
 tur ea omnia, quæ Bellarminus circa
 hoc argumentum scripserat. Hæc re-
 sponsio scripta est anno millesimo quin-
 gesimo nonagesimo secundo, & ter-
 tio Polonice edita, quam juvenis Pe-
 trus Statarius, seu Stoinski transtulit,
 prius

prius latine scriptam unacum Auctoris ^{saecul XVI.}
 praefatione die septima Septembris ^{A C 1595.} ano
 Christi millesimo quingentelimo
 nonagesimo quinto elucubrata, atque
 sub Auctoris nomine iterato praelo ex-
 cusa. Ad hujus operis calcem Soci-
 nus pollicebatur, quod in lucem edi-
 turus sit librum, in quo argumenta con-
 tra dogma unius, & trini Dei passim pro-
 duci solita contingerentur. Sandius exi-
 stimat, quod Socinus datam fidem se-
 fellerit, aut hoc opus in tumultu, cui
 Cracoviae anno millesimo quingentesi-
 mo nonagesimo octavo fuerat expositus,
 amissum fuerit. Nil ergo amplius su-
 perest ex ejus libris, quam ipsius de-
 fensio ob disputationem circa locum
 septimi capituli epistolae ad Romanos
 contra quemdam Ministrum evangeli-
 cum, quam defensionem Socinus die
 decima quarta Novembris anno mille-
 simo quingentesimo nonagesimo quinto
 datis ad Nicolaum Bernaldum celebrem
 Medicum literis eidem transmisit, a quo
 etiam belgice reddita est. Porro de
 reliquis operibus ab hoc tempore edi-
 tis sermo erit, dum ad annum Christi
 millesimum sexcentimum quartum
 hujus Scriptoris obitum referemus.